

4. МАЙСТЕР-КЛАС

Галина Петрівна Ромасишин,
учитель географії та біології
Тернопільської ЗЗСО І–ІІІ ступенів № 2,
м. Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0062-1336>

УДК 37.658.144

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДПРИЄМЦЯ (Навчальне заняття для учнів 9–11 класів)

Анотація.

У статті подано приклад навчального заняття для учнів 9–11 класів, на якому діти можуть оволодіти поняттям «підприємець». Учні мають можливість усвідомити важливість гармонійного збалансування певних особистісних якостей успішного підприємця; визначати якості, що перешкоджають у бізнесі. Учні навчаються оцінити особистісні якості, які є необхідними для успішного ведення бізнес-діяльності. На занятті вчитель ставить за мету також виховувати культуру спілкування, стимулювати розвиток умінь учнів аргументувати відповідь, розвивати економічне мислення, сприяти розвитку інтересу учнів до економіки як науки.

Ключові слова: особистісні якості; навчальне заняття; підприємець; розвиток; економічне мислення.

Мета: допомогти учням оволодіти поняттям «підприємець»; усвідомити важливість гармонійного збалансування певних особистісних якостей успішного підприємця; визначати якості, що перешкоджають у бізнесі; здійснювати самооцінку особистісних якостей, що необхідні для успішного ведення бізнес-діяльності; виховувати культуру спілкування; стимулювати розвиток умінь учнів аргументувати відповідь; розвивати економічне мислення; сприяти розвитку інтересу учнів до економіки як науки.

Обладнання: мультимедійна дошка, презентація, ресурси для гри, цінник речей, скриньки, паперові гроші, роздатковий матеріал.

Тип заняття: комбінований.

Хід заняття

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

Відомі люди – хто вони?

1. Запропонував і втілював ідею парку розваг (В. Дісней).

2. Найвідоміший у світі мільйонер, керівник найбільшої у світі компанії з виробництва програмного забезпечення (Б. Гейтс).

3. Засновник міжнародної компанії, що виробляє найпопулярніші у світі штани (Л. Страус).

4. Власник і засновник відомої японської компанії з виробництва мотоциклів (С. Хонда).

III. Формування нових знань про підприємництво

1. Хто такий підприємець?

Підприємці – це люди, які беруть на себе ініціативу поєднання ресурсів в єдиний процес виробництва, керують підприємством, запроваджують у виробництво нові технології, свідомо йдуть на ризик, що пов'язаний із виробничою, комерційною чи іншою діяльністю.

Види підприємницької діяльності

Головними видами підприємницької діяльності є: виробнича, комерційна, фінансова, посередницька, страхова. (Демонстрація презентації «Види підприємницької діяльності»)

Якості підприємців

Сьогодні підприємець є центральною постаттю в бізнесі.

Щоб здійснювати постійний пошук нових способів комбінації ресурсів, підприємець володіти відповідними якостями (рис. 1). (Демонстрація презентації «Якості підприємця»)

Особливої значущості набувають такі підприємницькі здібності, як здатність певної частини людей до професійних, енергійних цілеспрямованих дій, пов'язаних з організацією

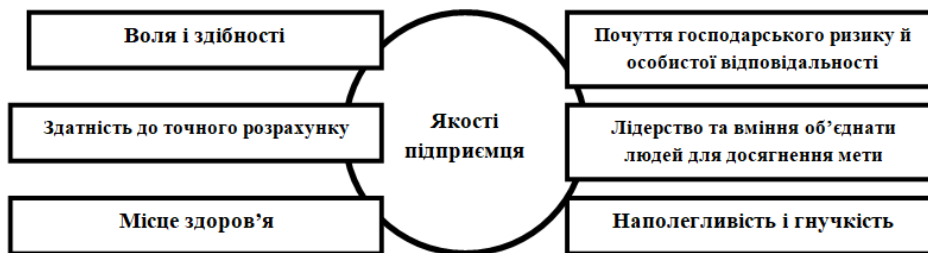

Рис. 1. Якості підприємця

виробництва, ризиком, керівництвом для досягнення поставленої мети. Людей, які не просто мають ці здібності, а й пов'язують своє життя з такою діяльністю, називають *підприємцями, бізнесменами*.

Підприємницький хист – це здебільшого талант, що помножений на наполегливу працю та достатні знання. Соціологічні дослідження показують, що схильними до підприємництва є лише 5–7 % економічно активного населення.

Підприємець є ключовою постаттю ринкової економіки, яка несе повну відповідальність за результати власної діяльності. На нього чекає крах або успіх.

Особливості людини бізнесу

Об'єднайте учнів у чотири групи.

Учитель: Аналіз особистісних якостей найбільш успішних бізнесменів показує, що притаманні їм якості можна об'єднати в пари, які на перший погляд здаються взаємно виключними:

- 1) амбітність – скромність;
- 2) стратегічне мислення – увага до дрібниць;
- 3) ентузіазм – внутрішній спокій;
- 4) здатність до ризику – вміння отримувати користь із помилок.

Цікаво, що кожна із зазначених якостей може стати недоліком. Тобто важливим є певний баланс між ними.

Кожна група отримує окреме завдання – одну пару якостей.

Завдання: поясніть, як правильно збалансувати якості пари, відповідно до отриманих завдань.

Відповіді. *Амбітність* – це найважливіша

якість підприємця, що дає успішному керівнику ту енергію, без якої неможлива перемога в сучасному бізнесі. Разом з тим, скромність лідера виявляється в тому, що він не буде приписувати собі всі досягнення фірми, в іншому – у його підлеглих може виникнути відчуття, що керівник просто використовує їх.

Вдала стратегічна ідея – це те, що відрізняє успішну компанію від посередньої, видатного лідерства – від наслідувача чужих ідей. Головна стратегічна ідея багатьох успішних бізнесменів полягала в тому, що вони відштовхувалися не від своїх бажань, а від потреб людей, які платили за виконання власних бажань. Водночас, намагаючись мислити масштабно, керівник має розуміти, що іноді прикра дрібна помилка може згубити навіть грандіозне підприємство. Тому мудрий керівник завжди думає і про дрібниці.

Ентузіазм – це те, що емоційно заражає, змушує діяти. Жодний проект не був би реалізованим лише на підґрунті холодного розрахунку.

Без *ризиків* та віри в успіх неможливі нові досягнення. Важливо аналізувати досвід, отримувати з нього користь, щоб не повторювати власних помилок.

Небажані якості підприємця

Об'єднайте учнів у групи.

Завдання: розгляньте список якостей (табл. 1), що перешкоджають успіху в бізнесі. Поясніть, чому до цього списку потрапили деякі цілком позитивні риси людини? Чому вони вважаються небажаними для людини бізнесу?

Таблиця 1
Якості, що перешкоджають успіху в бізнесі

Основні якості, що заважають розвитку бізнесу	
1.	Емоційність
2.	Неврівноваженість
3.	Ледачість
4.	Пасивність
5.	Навіюваність
6.	Надмірна старанність
7.	Сталість
8.	Раціональність
9.	Недовірливість
10.	Агресивність
11.	Авторитарність
12.	Містичність
13.	Тривожність

Дискусія за методикою «Займи позицію»

Відповіді. Якостями, що протипоказані підприємцю, є емоційна нерівноваженість, ледачість, пасивність, навіюваність, надмірна старанність і пунктуальність. Останні в цьому списку якості традиційно зараховують до позитивних, однак те, що гарно для найманого працівника, є мінусом для підприємця, який має сам ставити собі завдання, а не чекати, поки хтось скаже йому, що потрібно робити.

Сталість – це важлива якість бухгалтера, але підприємцю, який працює в умовах мінливої ринкової економіки, більше необхідна *гнучкість*.

Ще одна особистісна якість, що утруднює діяльність підприємця, – *підвищена тривожність*. За її наявності бізнесмен занадто довго вагати-меться, приймаючи рішення, і занадто повільно діятиме, а то й зовсім проявить пасивність. Підприємництво – це завжди ризик і дії в умовах невизначеності.

За таких обставин краще діяти й помилятися, отримуючи користь із помилок, аніж боятися провалу і взагалі нічого не робити.

Небажаними якостями також вважаються:

– *раціональність* – прагнення все прорахувати, передбачити й урахувати;

– *недовірливість* – якість сприймати світ як ненадійний, часто прямо ворожий, що призводить до прагнення посилити контроль за всім, також підозрілість відносно своїх працівників і бізнес-партнерів;

– *агресивність* – схильність до розв'язання проблем силовими методами замість пошуку компромісів, а також схильність до афектних спалахів у взаєминах із персоналом;

– *авторитарність* – переважання доміантного стилю керівництва, нетерпимість до критики чи свободи думок;

– *забобонно-містична налаштованість* – віра в прикмети, ворожіння, псування, астрологічні

прогнози тощо, що пояснюється неможливістю повного інтелектуального контролю над соціальною, діловою і життєвою ситуацією.

IV. Закріплення знань учнів, підбиття підсумків.

Гра «Винаходи на продаж»

Працюючи в невеликих групах, учні моделюють діяльність фірм, що створюють та виготовляють нову продукцію. На основі бюджетних принципів їм потрібно вирішити, які матеріально-технічні ресурси купувати. Вони обчислюють виробничі витрати, а потім демонструють власну продукцію класу, показуючи, скільки одиниць власної продукції вони можуть «продати». Потім підраховують прибутки чи збитки власної фірми та порівнюють результати з результатами інших груп.

Зараз, ми на практиці спробуємо застосувати інформацію, яку ви отримали на сьогоднішньому занятті – побудемо підприємцями.

Гра

Кожна з груп моделюватиме справжнє виробництво. Ви винайдете і створите продукт/продукцію, що, на вашу думку, решта класу бажала б придбати.

Кожна група отримує коробку з ресурсами. Коробка містить речі, які група може використувати для виготовлення зразка власного винаходу. Також кожна група отримує цінник ресурсів. Кожній групі необхідно виявити навички прийняття рішень, щоб визначитися, які ресурси використовувати, оскільки ціна продажу кожного виробу буде становити 5 грн (табл. 2).

Таблиця 2

Кошторис ресурсів

№	Назва продукції	Ціна однієї одиниці (у грн)
1.	Клейкий олівець	0,50
2.	Кольоровий картон	0,50
3.	Маркер	0,25
4.	Скоч	0,75
5.	Ножиці	0,75
6.	Картонна коробка з під яєць	1
7.	Скріпка для паперу	0,25
8.	Алюмінієва фольга	0,25
9.	Шматочок стрічки	0,50
10.	Одноразовий стакан	0,50
11.	Пластилін	0,75
12.	Кольоровий папір	0,25
13.	Намистина	0,01
14.	Виконання виробу (на робітника)	0,25
15.	Оренда робочої площі	0,75

Зверніть увагу, що оренда вартістю 0,75 грн, виготовлення виробів вартістю 0,25 грн на робітника – це є обов'язкові та постійні витрати, а всі інші витрати залежать не лише від того чи

використовує фірма будь-який конкретний ресурс, а й від того, як багато ресурсу вона використовує.

Після того, як фірми завершать виготовляти винаходи, вони мають підрахувати сукупну вартість використаних ресурсів і записати результат у таблиці «Обчислення виробничих витрат» – це вартість виробництва, одиниці винаходу продукції (табл. 3).

Таблиця 3

Обчислення виробничих витрат

Ресурс	Ціна ресурсу за одиницю	Кількість використаних одиниць	Загальна кількість ресурсу
Оренда	0,75	1	0,75
Робоча сила	0,25	5	1,25
Вартість винаходу (однієї одиниці)			

Представник рекламує винахід власної фірми.

А зараз ви будете виконувати роль користувачів готової продукції. Я видаю 5-гривневу іграшкову купюру (ціна вашого виробу) для купівлі виробу, який вам до вподоби, але ви не повинні купувати вироби, які виготовлені вашою групою. Підходьте і кладіть гроші в скриньку перед ви-

робом, який ви хочете придбати. Після цього відбувається підрахунок.

А зараз заповніть таблицю 4 «Таблиця винаходу» та обчисліть прибуток власної фірми від продажу тієї кількості товарів, яку ви змогли продати.

Таблиця 4

Таблиця винаходу

1	2	3	4	5
Назва виробу	Продана кількість	Загальний дохід	Загальні витрати	Прибуток (збитки)

Оголосіть результати.

Висновок

Дуже часто фірма з більшим обсягом продажу не є фірмою з більшим прибутком, оскільки має більші виробничі витрати. Таким чином, можна дійти висновку, що підприємець – це людина, яка має поєднувати ресурси, приймати рішення, йти на ризик з метою отримання більшого прибутку.

Самооцінювання підприємницьких якостей

Людині у сфері бізнесу притаманні специфічні риси, які відрізняють її від представників інших професій: активність, готовність діяти в умовах невизначеності, уміння керувати людьми, «рахунковість» мислення, маркетингова орієнтація та інші.

Спробуйте оцінити за 5-бальною шкалою наявність і розвиненість у собі зазначених якостей. Заповніть таблицю 5.

Таблиця 5

Якість	Само-оцінювання	Якість	Само-оцінювання	Якість	Само-оцінювання
адаптивність		активність		амбітність	
гнучкість		винахідливість		ініціативність	
інтуїція		індивідуалізм		ризикованість	
стійкість		оптимізм		спритність	
самокритичність		працьовитість		самостійність	
відповідальність		рішучість		наполегливість	
допитливість		практичність		рахунковість мислення	
уміння планувати		уміння контактувати з людьми		здатність розвиватися	

V. Домашнє завдання

Підготувати повідомлення про визначення змісту діяльності підприємця в різні періоди розвитку економіки.

Використані літературні джерела

1. Економіка в школах України. 2011. № 7 (80).
2. Лопус Дж.С., Віліс Е.М. Економіка в дії. Київ : Амадей, 2004.
3. Бондарева Н.Ф. Економіка. 10 клас. Харків : Основа, 2009.

References

1. *Ekonomika v shkolakh Ukrainy [Economics in schools of Ukraine]*. (2011). No. 7 (80).

2. Lopus, Dzh.S., & Vilis, E.M. (2004). *Ekonomika v dii [Economy in action]*. Kyiv.

3. Bondarieva, N.F. (2009). *Ekonomika. 10 klas [Economy. Grade 10]*. Kharkiv.

Romasyshyn Halyna. Entrepreneur’s Legal Status. (Classes for students in grades 9-11).

Summary.

The article presents a lesson example for students of 9–11 grades, where children can master the concept of “entrepreneur”. Students have the opportunity to realize the importance of harmonious balancing a successful entrepreneur’s certain personal qualities; identify the qualities that hinder business; learn to evaluate the personal qualities that are necessary for successful business. The

teacher also aims to cultivate a culture of communication in the classroom, stimulate the development of students' ability to argue the answer; develop economic thinking, promote the development of students' interest in economics as a science.

The article defines that entrepreneurs are people who take the initiative to combine resources into a single production process, manage the enterprise, introduce new technologies into production, and consciously take risks associated with production, commercial or other activities. The main types of business activities are: production, commercial, financial, intermediary, insurance.

Entrepreneurial skills such as: the ability to become a professional, energetic and purposeful actions related to the organization of production, risk, management to achieve the goal are of a particular importance. People who not only have these abilities, but also connect their lives with such activities, are called entrepreneurs, businessmen.

Key words: personal qualities; training session; entrepreneur; development; economic thinking.

Ромасишин Г.П. Правовой статус предпринимателя (Учебное занятие для учащихся 9–11 классов).

Аннотация.

В статье приведен пример учебного занятия для учеников 9–11 классов, на котором дети могут овладеть понятием «предприниматель». Ученики имеют возможность осознать важность гармоничного сбалансирования определенных личностных качеств успешного предпринимателя; определить качества, препятствующие в бизнесе. Дети учатся оценивать личностные качества, необходимые для успешного ведения бизнес-деятельности. На занятии учитель ставит целью также воспитывать культуру общения, стимулировать развитие умений учащихся аргументировать ответ, развивать экономическое мышление, способствовать развитию интереса учащихся к экономике как науки.

Ключевые слова: личностные качества; учебное занятие; предприниматель; развитие; экономическое мышление.

Стаття надійшла до редколегії 10 квітня 2020 року

